

خود آزمایی درس اول صفحه ۵

۱- یک نمونه سجع در مناجات خواجه عبدالله انصاری بیابید.

به نام آن خدایی که نام او راحت روح است و پیغام او مفتاح فتوح است.

۲- در عبارت «بر کشته های ما جز باران رحمت خود مبار» مقصود از «کشته ها» چیست؟ اعمال انسان

۳- بیت «به جز از علی که گوید به پسر که قاتل من / چو اسیر توست اکنون به اسیر کن مدارا» به چه موضوعی اشاره دارد؟ به ضربت خوردن حضرت علی (ع) به دست ابن ملجم مرادی و سفارش آن حضرت به امام حسن مجتبی که با او مدارا کند.

۴- شاعر در کدام بیت، ناتوانی خویش را از وصف علی (ع) بیان می کند؟

نه خدا توانمش خواند نه بشر توانمش گفت متحیرم چه نام شه ملک لافتی را

۵- در بیت «همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی / به پیام آشنا بنوازد آشنا را» مقصود از «پیام آشنا و آشنا» چیست؟

منظور از «پیام آشنا» در بیت حافظ «معشوق = خدا» و «آشنا» «خود حافظ» است ولی در این شعر که شهریار آن را از حافظ تضمین کرده است، منظور از «پیام آشنا» «حضرت علی» و «آشنا» «خود شهریار» است.

۶- نمونه ای از تلمیح بیان کنید.

چنین گفت: پیغمبر راست گوی ز گهواره تا گور دانش بجوی

۷- نمونه ای دیگر از مناجات های خواجه عبدالله انصاری را بنویسید؟

الهی! یکتای بی همتایی، قیوم توانایی، بر همه چیز بینایی در همه حال دانایی از عیب مصفایی، از شرک مبرایی، اصل هر دوایی، داروی دلهایی

خود آزمایی درس دوم صفحه ۱۱

۱- «سر به گرد آوردن» یعنی چه؟ شکست دادن، کشتن و نابود کردن

۲- دو نمونه طنز در درس رستم و اشکبوس بیابید.

بدو گفت: خندان که نام تو چیست تن بی سرت را که خواهد گریست

به شهر تو شیر و نهنگ و پلنگ سوار اندر آیند هر سه به جنگ

۳- کدام ویژگی های حماسه را در درس رستم و اشکبوس می یابید.

زمینه ی داستانی: کلّ ماجرا به صورت داستان بیان شده است.

زمینه ی قهرمانی: جنگ و نبرد تن به تن نشانگر زمینه ی قهرمانی است.

زمینه ی ملی: دفاع رستم از کشور و وطن نشانگر زمینه ی ملی است.

۴- «تو قلب سپه را به آیین بدار» یعنی چه؟ تو مرکز سپاه را با نظم و تربیت و آرایش جنگی حفظ کن

۵- نمونه ای از استفهام افکاری را در درس بیابید.

پیاده ندیدی که جنگ آورد سرسرخشان زیر سنگ آورد؟

به شهر تو شیر و نهنگ و پلنگ سوار اندر آیند هر سه به جنگ

۶- به بیت هایی که معنی آن ها به هم وابسته باشد «موقوف المعانی» می گویند. نمونه ای از آن را در درس پیدا کنید.

تہمتن چنین داد پاسخ بدوی که ای بیهوده مرد پر خاش جوی

پیاده ندیدی که جنگ آورد سرسرخشان زیر سنگ آورد؟

۷- دو نمونه واج آرایی در درس پیدا کنید؟

بر او راست خم کرد و چپ کرد راست خروش از خم چرخ چاچی بغاست

مرا مادرم نام مرگ تو کرد زمانه مرا پتک ترگ تو کرد

۸- دو نمونه اغراق را در درس پیدا کنید.

به گرز گران دست برد اشکبوس زمین آهنین شد سپهر آبنوس

چو بوسید پیکان سرانگشت او ی گذر کرد بر مهره ی پشت او ی

خودآزمایی درس سوم صفحه ۱۵

۱- عبارت کنایی «دندان به دندان خاییدن» یعنی چه؟ خشمگین شدن

۲- دو نمونه از استعاره های درس حمله ی حیدری را پیدا کنید؟

اژدها: استعاره از عمر و بن عبدود شیر خدا: استعاره از حضرت علی (ع)

۳- به چه دلیل شعر حمله ی حیدری، حماسه ی مصنوع است؟ چون شاعر تحت تأثیر حماسه های ملی، یک ماجرای تاریخی را با دخل و تصرف در اصل موضوع و آرایش صحنه نبرد به شیوه ی شاهنامه سروده است.

۴- نمونه ای از حماسه مصنوع ذکر کنید؟ خاوران نامه از ابن حسام خوسفی

۵- قافیه ی کدام بیت شعر حمله ی حیدری نادرست است؟

سپر بر سر آورد شیر اله

علم کرد شمشیر آن اژدها

۶-داستان زیر را که از مثنوی مولوی انتخاب شده است، به لحاظ محتوا و نوع ادبی آن با شعر حمله ی حیدری مقایسه کنید.

از علی آموز اخلاص عمل شیر حق را دان منزه از دغل

در غزا بر پهلوانی دست یافت زود شمشیری بر آورد و شتافت

او خدو انداخت بر روی علی افتخار هر نبی و هر ولی

در زمان انداخت شمشیر آن علی کرد او اندر غزایشگاهی

گشت حیران آن مبارز زین عمل وز نمودن عفو و رحم بی محل

گفت بر من تیغ تیز افراشتی از چه افکندی مرا بگذاشتی؟

گفت: من تیغ از پی حق می زرم بنده ی حقم نه مأمور تنم

شیر حقم نیستم شیر هوا فعل من بر دین من باشد گوا

حمله ی حیدری جنبه ی حماسی دارد اما داستان مثنوی جنبه ی اخلاقی و عرفانی دارد

در حمله ی حیدریر شجاع تحضر تعلیماً آید شد هولیدر داستان مولوی بر اخلاص عمل علی (ع) تأکید شده است.

حمله ی حیدری از نظر زبان و بیان ضعیف است ولی زبان شعر مولوی استحکام بیشتری دارد.

حمله ی حیدری از نوع ادبیات حماسی است اما شعر مولوی از نوع ادبیات غنایی - تعلیمی است.

خودآزمایی درس چهارم صفحه ۲۶

۱- در داستان «بچه های آسمان» چرا علی می کوشد در مسابقه، نفر سوم بشود؟

زیرا جایزه ی نفر سوم یک جفت کفش ورزشی بود. او می خواست نفر سوم شود تا کفش را ببرد و آن را به خواهرش بدهد.

۲- در کدام بخش درس بچه های آسمان، نویسنده، چهره ی فقر و غنا را نشان می دهد؟ در آن قسمت که عده ای از خانواده ها از بچه ها عکس می گیرند و گروهی هم به بچه ها آب میوه و شیرینی می دهند اما علی مات و مبهوت با کفش های کهنه اطراف را نگاه می کند.

۳- چرا مجید مجیدی فیلم نامه ی ماجرای زهرا و علی را «بچه های آسمان» نامیده است؟

زیرا آسمان نماد پاکی و روشنی و صفاست و در رفتار زهرا و علی نیز پاکی، صفا ایثار و فداکاری دیده می شود.

۴و۵- جهت مطالعه

خودآزمایی درس پنجم صفحه ۴۲

۱- محوری ترین پیام داستان «کباب غاز» چیست؟

از ماست که بر ماست یعنی سرچشمه ی بسیاری از بلاها و بدبختی ها، خود انسان است.

۲- به نظر شما نقطه ی اوج داستان کباب غاز کجاست؟

زمانی که مصطفی و مهمانان به جان غاز افتادند.

۳- نویسنده از کدام شیوه های نویسندگی برای تأثیر گذاری بیشتر استفاده کرده است؟

استفاده از طنز و به کارگیری اصطلاحات و کنایات عامیانه و ضرب المثل

۴- عبارات زیر را معنی کنید.

جلو کسی در آمدن: درست پذیرایی کردن سماق مکیدن: بیهوده منتظر ماندن

شکم را صابون زدن: به خود وعده ی خوش دادن چند مرده حلاج بودن: توانایی انجام کاری داشتن

۵- دو نمونه از توصیفات زیبای درس را بیان کنید؟ پاسخ بر عهده ی دانش آموزان گرامی

۶- پنج ترکیب و اصطلاح عامیانه را در درس پیدا کنید.

قرار و مدار، خرت و پرت، شکوم ندارد، کیفور شده بودم، سال آزرگار

۷- شعر «روزی ز سر سنگ عقابی به هوا خاست» را در کلاس بخوانید و با درس «کباب غاز» مقایسه کنید.

روزی ز سر سنگ عقابی به هوا خاست	اندر طلب طعمه پرو بال بیار است
بر راستی بال نظر کرد و چنین گفت	امروز همه روی جهان زیر پر ماست
بر اوج چو پرواز کنم از نظر تیز	می بینم اگر ذره ای اندر تک دریاست
گر بر سر خاشاک یکی پشه بجنبد	جنبیدن آن پشه عیان در نظر ماست
بسیار منی کرد و ز تقدیر نترسید	بنگر که از این چرخ جفا پیشه چه برخاست
ناگه ز کمینگاه یکی سخت کمانی	تیری ز قضای بد بگشاد بر او راست
بر بال عقاب آمد آن تیر جگر دوز	وز ابر مراو را سوی خاک فرو کاست
بر خاک بیفتاد و بغلتید چو ماهی	و آنگاه پر خویش گشاد از چپ و از راست
گفتا عجب است این که ز چوئی و ز آهن	این تیزی و تندئی و پریدن ز کجا خاست
زی تیر نگه کرد و پر خویش بر او دید	گفتا ز که نالیم که «ازماست که بر ماست»

«ناصر خسرو»

«پیام هر دو، یکی است یعنی، که سرچشمه ی همه بدبختی ها و مشکلات، خود انسان است»

خودآزمایی درس ششم صفحه ۵۳

۱- چه عاملی مانع از آن شد که گילה مرد، محمد ولی را از پای درآورد؟

التماس و عجز و لابه ی محمد ولی وقتی که گفت: من پنج بچه دارم، به بچه های من رحم کن.

۲- «بزرگ علوی»، اوضاع اجتماعی عصر خود را در داستان «گילה مرد» چگونه توصیف کرده است؟ به کمک توصیف طبیعت ناآرام و خشن و غرش

بادهای شدید و صدای شیون زن

۳- چرا مأمور دوم گילה مرد را کشت؟ به گمان این که او محمد ولی است و از معامله ی او با گילה مرد آگاه شده است و شاید او گילה مرد را شناخته

بود و به خاطر ترس از اینکه گילה مرد او را لو بدهد، او را کشت.

۴- نویسنده در چند جای داستان از صدای جیغ زنی که در جنگل پیچیده است، یاد می کند؛ مقصود او چیست؟

اوفاسازیمیکندواپنصدا تداعی کننده ی کشته شدن زن گילה مرد و ظلم و ستم هایی است که به مردم شده است و حس انتقام و عواطف درونی

قهرمان، تداعی می شود.

۵- هر کدام از شخصیت های زیر، نماد چه انسان هایی در عصر خود هستند؟

گילה مرد: آزادی خواه و مبارز محمدولی: وابسته به حکومت و زورگو

مأمور دوم: نا آگاه و محروم که اغفال شده اند و به خود می اندیشند.

خودآزمایی درس هفتم صفحه ۶۱

۱- عبارت «شلخته درو کنید تا چیزی گیر خوشه چین ها بیاید» یعنی چه؟

پراکنده و نامنظم درو کنید تا مقداری از محصول باقی بماند و خوشه چین ها هم بهره ای ببرند.

۲- سیمین دانشور از مراسم سوگ سیاوش برای پروراندن داستان «سووشون» چگونه بهره گرفته است؟

وی در این داستان میان سیاوش و امام حسین و یوسف (قهرمان داستان) پیوندی برقرار کرده و از این طریق بیان می کند که در تاریخ و زندگی، داستان مظلومیت افرادی این چنین که قربانی بیداد اجتماعی شده اند، تکرار می شود.

۳- سه کنایه در درس «سووشون» پیدا کنید.

خم به ابرو نیاوردن: کنایه از آزرده‌گی و ناراحتی خود را آشکار نکردن

آب از سر کسی گذاشتن: کنایه از به نهایت بیچارگی یا بدبختی و ناامیدی رسیدن او

دست روی دست گذاشتن: کنایه از اقدام نکردن

۴- نویسنده، غم زری را در سوگ یوسف به چه چیز تشبیه کرده است؟ مار

۵- درباره‌ی آداب سوگواری در محل زندگی خود تحقیق کنید؟ فعالیت دانش آموزی

۶- در کدام عبارت از درس «سووشون» مفهوم این بیت حافظ آمده است:

ثوابت باشد ای دارای خرم
اگر رحمی کنی بر خوشه چینی

«شلخته درو کنید تا چیزی گیر خوشه چین‌ها بیاید»

خودآزمایی درس هشتم صفحه ۷۳

۱- چند مورد از برخورد‌های انسانی عموتم را با هم نوعانش بنویسید.

بخشیدن روپوش خود به دیگران در شب‌های یخبندان // پرکردن سبد بیماران و ضعیفان و خود را به خطر انداختن

۲- لگری چه چیزی را لازمه‌ی سپردن مسئولیت مباحثی به عموتم می دانست؟ چرا؟ خشونت و سنگدلی تا بتواند بیشتر و بی رحمانه‌تر از بردگان کار بکشد.

۳- عموتم ضعف ارباب را چگونه به رخ کشید؟ با بیان این نکته که هنگامی که مرا کشتید، دیگر کاری از دستتان بر نمی آید و پس از آن ابدیت در کار است.

۴- اعتقاد به سرای باقی را در کدام بخش از سخنان عموتم می توان دریافت؟ آنجا که تم می گوید: من ذره‌ای از مرگ باک ندارم، بلکه در انتظار هستم. هر بار بخواهید می توانید مرا شلاق بزنید، از گرسنگی بکشید ... همه‌ی این‌ها وسیله‌ای خواهد شد برای اینکه هر چه زودتر مرا به دیاری که باید به آن جا بروم روانه کنید.

۵- جهت مطالعه

۶- در شعر «تو را می خوانم» مقصود شاعر از جمله‌ی «ما این را از گذشته به ارث می بریم» چیست؟ پیروزی و شکوه و عظمت ما حاصل پایداری و مقاومت گذشتگان است.

خودآزمایی درس نهم صفحه ۷۷

۱- در شعر بیابان‌های تبعید، شاعر چه دشواری‌هایی را برای تبعیدشدگان فلسطینی بر می شمرد؟ آوارگی، تبعید، کشته شدن جوانان، ویرانی خانه‌ها، نابودی مزارع

۲- دو توصیف زیبا را در درس بیابید که بیانگر پایداری مردم در مقابل ظلم است؟

نرون مرد، ولی رم نمره است، با چشم‌هایش می جنگد // بهارهای پیاپی را در بیابان‌های تبعید می گذرانیم

۳- در عبارت «فرشتگان سرودهای صلح و شادی انسان را برای چوپانان خواندند» منظور از کلمات مشخص شده چیست؟

سرودهای صلح و شادی: وحی الهی چوپانان: پیامبران

۴- زیتون نماد چیست و نشانه‌ی کدام کشور است؟ زیتون نماد صلح و آشتی و نشانه‌ی کشور فلسطین است.

۵- مقصود از «نرون مرد اما رم نمرده است» و «با چشم‌هایش می جنگد» چیست؟

ستمگر (اسرائیل) از بین خواهد رفت اما ملت فلسطین باقی خواهد ماند و با شناخت و آگاهی به مبارزه با دشمن ادامه خواهد داد.

خودآزمایی درس دخترک بی نوا

۱- کوزت برای غلبه بر ترس و دلهره‌ی خود چه تدبیری اندیشید؟

دسته ی سطل را به صدا در آورد // با صدای بلند شروع به شمارش کرد

۲- یک نمونه از توصیفات زیبای درس را پیدا کنید.

الف) علف های بلند مثل مارماهی پیچ و تاب می خوردند. ب) شاخه های عظیم به وضعی موخس، سیخ ایستاده بودند.

۳- ترس حاکم بر کوزت، سبب می شود که پدیده های طبیعی را به گونه ای هراس آور ببیند. یک مورد از این مورد در داستان بیاید و بنویسید؟
درختان خاردار مانند بازوهای طولی که مسلح به چنگال و مهبای گرفتن شکار باشند، به هم می پیچند.

۴- نویسنده طینت زن تناردی را چگونه توصیف می کند؟ زن نفرت انگیز با دهانی همچون کفتار و چشمانی برافروخته از غضب

۵- جهت مطالعه

خودآزمایی درس مائده های زمینی

۱- آیه ی «لاتدر که الابصار و هو یدرک الابصار» با کدام قسمت درس مائده های زمینی ارتباط دارد؟

«هر مخلوقی نشانی از خداست و هیچ مخلوقی او را هویدا نمی سازد»

۲- در کدام قسمت درس مائده های زمینی، نویسنده عجز انسان را از شناخت خدا بیان می کند؟

دریغاً همچنان که در انتظار او به سر می بریم به کدام درگاه نیاز آوریم سرانجام این طور می گوئیم که او در همه جا هست هر جا و نایافتنی است.

۳- جمله ی «ای کاش عظمت در نگاه تو باشد نه در چیزی که به آن می نگری» از آندره ژیدرا با این شعر سهراب سپهری «چشم ها را باید شست، جور دیگر باید دید» مقایسه کنید و نتیجه را بنویسید.

هر دو انسان را به این امر دعوت می کند که باید نگرش و بینش او نسبت به پدیده ها تغییر کند و همه چیز را با نگاه عارفانه، زیبا و ارزشمند ببیند.

خودآزمایی درس «در آرزوی تو باشم / دل می رود ز دستم

۱- مقصود از «کیمای هستی» در مصراع کاین کیمیای هستی قارون کند گدا را» چیست؟ عیش و مستی

۲- درباره ی پیام های زیر، مصداق هایی از غزل «دل می رود ز دستم» پیدا کنید؟

درویش نوازی: ای صاحب کرامت، شکرانه ی سلامت روزی تفقدی کن، درویش بینوا را

حسن خلق: آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرف است با دوستان مروّت با دشمنان مدارا

اغتنام فرصت: ده روزه مهر گردون، افسانه است و افسون نیکی به جای یاران، فرصت شمار یا را

۳- «مدارا با دشمن» را در شعر حافظ با این آیات قرآن خطاب به موسی(ع) و هارون(ع) مقایسه کنید. اذهاالیفرعون انه طفی فقولاً له قولاً لیّنّاً(طه / ۴-۴۳)

هم در قرآن کریم و هم در سخن حافظ، بر ملایمت و نرمی در برخورد با دشمن تأکید شده است.

۵- در بیت «به مجمعی که در آیند شاهدان دو عالم، مقصود از «مجمعی که شاهدان دو عالم» در آن گرد می آیند، چیست؟ بهشت

۶- مناسبت این جمله ی خواجه عبدالله انصاری با کدام بیت سعدی بیشتر است؟ الهی گل های بهشت در پای عارفان خار است، جوینده ی تو را با بهشت چه کار است؟

حدیث روضه نگویم، گل بهشت نبویم جمال حور نجویم، دوان به سوی تو باشم

خودآزمایی درس باغ عشق

۱- «الف» در «سودا» در بیت زیر نشانه ی چیست؟ نمونه ای دیگر از این کاربرد را بیاید.

و امروز اندر این منزل تو را جانی زیان آمد زهی سرمایه و سودا که فردا زان زیان بینی!

نشانه ی کثرت و زیادی (بسا کسا که به روز تو آرزومند است)

۲- مرجع ضمیر «او» در بیت هشتم کیست؟ «خداوند»

عطا از خلق چون جویی، گر او را مال ده گویی؟ به سوی عیب چون پویی، گراو را غیب دان بینی؟

۳- مفهوم «و مارمیت اذرمیت و لکن الله رمی» در کدام بیت دیده می شود؟

ز یزدان دان نه از ارکان که کوتاه دیدگی باشد که خطی کز خرد خیزد، تو آن را از بنان بینی

۴- چند نمونه از صنعت تضاد را در شعر باغ عشق بنویسید.

چه باید نازش و نالش، بر اقبالی و ادباری که تا بر هم زنی دیده، نه این بینی نه آن بینی؟

۵- «از عرش به فرش آمدن» کنایه از چیست؟ از عزت و سربلندی به ذلت افتادن

۶- این بیت خاقانی: بس پند که بود آنگه در تاج سرش پیدا / صد پند نو است اکنون در مغز سرش پنهان» با کدام بیت درس، پیام مشترک دارد؟

سر الب ارلان دیدی ز رفعت رفته بر گردون؟ به مروا تا کنون در گل تن الب ارسلان بینی

۷- مفهوم حدیث «العالم محضر الله لاتعصوا فی محضره» در کدام بیت دیده می شود؟

عطا از خلق چون جویی، گر او را مال ده گویی به سوی عیب چون پویی، گر او را غیب دان بینی؟

۸- «نمی هلدند»: نمی گذارند، اجازه نمی دهند. این فعل دارای دو مصدر است آن ها را بنویسید؟ هلیدن، هشتن

۹- شعر «باغ عشق» کدام اجزای تشکیل دهنده ی قصیده را دارا است؟ تنه ی اصلی قصیده

خودآزمایی درس تربیت انسانی و سنت ملی ما

۱- چه داستان دیگری از شاهنامه می شناسید که موضوع آن طغیان مردم علیه ظلم حاکم باشد؟ داستان کاوه ی آهنگر و قیام او علیه ضحاک

۲- با توجه به متن درس تربیت انسانی، اهداف بنیادین تربیت را برشمرد.

احترام به حقوق دیگران، عدالت خواهی، مسئولیت اجتماعی و وظیفه شناسی، احترام به آزادی و خود دیگران، همکاری و زیستن با دیگران در صلح و صفا

۳- چرا در تاریخ ایران سقوط ساسانیان سرآغاز تحوّل بزرگ شمرده می شود؟

زیرا بعد از سقوط ساسانیان، ملت از دین اسلام استقبال کردند. دینی که آزادی و مساوات و عدالت و برابری را برای آنها به ارمغان آورد.

۴- مفهوم بیت مقابل در کدام قسمت درس «تربیت انسانی» آمده است؟

«من آنم که در پای خوکان نریزم / مر این قیمتی دُرّ لفظ دری را»

دانش و آزادگی و دین مروّت / این همه را بنده ی درم نتوان کرد

۵- چرا دکتر صناعی، مثنوی معنوی را از کتاب های مقدّس غربیان برتر می داند؟

به علّت عمق و لطافت فکری و سازگاری با ذهن انسان قرن بیستم.

۶- در خلال مبارزات اسلامی مردم کشور ما که به سرنگونی حکومت پهلوی انجامید، چه خصلت های پسندیده ای در مردم تجلّی یافت؟

ایثار و از خود گذشتگی، عدالت خواهی، ظلم ستیزی، خودباوری، استقلال، شهادت طلبی و ...

خودآزمایی درس جلوه های هنر در اصفهان

۱- در عبارت مقابل منظور از «او» چیست؟ «شکوفه های به و بادام، رؤیاهای پرپر شده ی اویند و بید مجنون، معشوقه ای که زلف های خود را بر او

افشانده است؟ شهر اصفهان

۲- چرا نویسنده ی درس «جلوه های هنر در اصفهان» نقش کاشی های بناهای اصفهان را «بهار منجمد» نامیده است؟

زیرا سرسبزی و زیبایی و رنگارنگی نقش کاشی ها، ثابت و جامد و همیشگی است.

۳- در جمله ی «گویی کالبد بنا، مینایی است که روح ایران را در آن حبس کرده اند» به کدام عقیده ی پیشینیان اشاره دارد؟ نظر شما درباره ی این تشبیه چیست؟

در افسانه های قدیم آمده است که افسون گران معمولاً برای نجات کسی روح او را در شیشه ای می کرده و در جای نامعلومی پنهان می کردند تا

دشمن بر او دست نیابد.

این تشبیه زیبا، به خوبی توانسته است تصویری از روح و اندیشه و فرهنگ و تمدّن قوم ایرانی را نشان دهد که در بنا به کار رفته است.

۴- ویژگی هایی که درباره ی درخت سرو خوانده یا شنیده اید، بنویسید؟ سرسبزی، آزادگی، راست قامتی، تهیدستی

۵- نویسنده ی درس «جلوه های هنر در اصفهان» چه نقش هایی را نشانه ی گرایش ذهنی سازندگان بنا به بهشت می داند؟

۱- طاووس های سردر مسجد شاه - سروهایی که در چند نقطه دیده می شود. - غرفه ها، گوشواره ها، زاویه ها، مقرنس ها و رواق ها

۶- سه کلمه ی ممال همانند «اسلیمی» بنویسید. سلیم، مزیح، هلم، مهمیز

خودآزمایی درس شانزدهم صفحه ۱۲۴

۱- مقصود از اصطلاحات زیر را بنویسید؟ کمیتش لنگ بود: ضعیف و ناتوان بود // مثل شاخ شمشاد: با شادابی و خوش قامتی

سپرانداختن: تسلیم شدن // باب دندان: مطابق میل و آرزو

- ۲- علل انحراف خسرو چه بود؟ دوستی و همنشینی با افراد بد، نداشتن راهنما و سرپرست خوب در زندگی
- ۳- شما چه دلایل دیگری را برای گرفتار شدن افراد در دام اعتیاد می شناسید؟ بیکاری، فقر، ناامیدی، کمبود محبت، جدایی والدین، محیط نامناسب و ...
- ۵- حکایتی از گلستان سعدی، متناسب با درس «مایع حرف شویی» بیابید و بنویسید؟
- «حکایت هفتم از باب خاموشی»
- «یکی را از حکما شنیدم که می گفت: هرگز کسی به جهل خویش اقرار نکرده است مگر آن کس که چون دیگری درسخن باشد، هم چنان تمام ناگفته، سخن آغاز کند.»

- سخن را سرست ای خداوند و بن
میاور سخن در میان سخن
- خداوند تدبیر و فرهنگ و هوش
نگوید سخن تا نبیند خموش
- ۶- در عبارات «مبحث حروف اضافه» چه ایهامی وجود دارد؟ ۱- حرف های زاید و بی مورد
۲- حروف اضافه در دستور زبان
- ۷- بیت مقابل با کدام بیت، ارتباط معنایی دارد؟
«به صوت خوش چو حیوان است مایل
ز حیوان کم نشاید بودن ای دل
- «اشتر به شعر عرب در حالت است و طرب
گر ذوق نیست تو را کژ طبع جانوری

خودآزمایی درس داروگ/باغ/من / انتظار

- ۱- در شعر زیر تصویری که شاعر از اتاق خود ترسیم می کند، نشانه ی چیست؟
«در درون کومه ی تاریک من که ذره ای با آن نشاطی نیست / و جدار دنده های نی به دیوار اتاقم دارد از خشکیش می ترکد.»
جامعه ی در حال ویرانی و خالی از نشاط و طراوت
- ۲- در شعر «و جدار دنده های نی به دیوار اتاقم دارد از خشکیش می ترکد / چون دل یاران که در هجران یاران» یک تشبیه پیدا کنید.
«جدار دنده های نی» به «دل یاران» تشبیه شده است.
- ۳- در شعر باغ من، شاعر ابر و باغ بی برگی را چگونه توصیف می کند؟
«ابر» مثل کسی است که پوستین سرد و نمناکی پوشیده است. // «باغ بی بی برگی» مثل کسی که تنهاست و سکوت پاک و غمناک دارد.
- ۴- مرجع ضمیر «ش» در مصراع «آسمانش را گرفته تنگ در آغوش» چیست؟ باغ
۵- در شعر باغ من، شاعر زیبایی باغ بی برگی را در چه می داند؟
دلیر مردان سرافرازی که روزی میوه های این باغ بوده اند و اینک در بستر خاک آرمیده اند.
- ۶- با توجه به شعر «انتظار» چه شباهتی میان جنگ بدر و قیام مهدی (عج) وجود دارد؟
الف) تعداد سپاهیان هر دو مساوی است یعنی تعداد ۳۱۳ نفر ب) نام فرمانده دو سپاه یعنی پیامبر و امام زمان هر دو «محمد» است.
ج) قیام هر دو برای حفظ دین و برپایی احکام الهی است.
- ۷- قالب سه شعر «داروگ»، «باغ من» و «انتظار» را با هم مقایسه کنید.
شعر «داروگ» و «باغ من» در قالب «نیمایی» است یعنی جای قافیه در آن مشخص نیست اما وزن و آهنگ دارد.
شعر «انتظار» در قالب «سپیدی» است یعنی آهنگ دارد اما وزن ندارد و جای قافیه نیز در آن مشخص نیست.

۸ و ۹- جهت مطالعه

خودآزمایی درس سفر به خیر / در سایه سار نخل ولایت

- ۱- «گون» و «نسیم» در شعر «سفر به خیر» نماد چه کسانی هستند؟
«گون» نماد انسان های «اسیر و گرفتار» «نسیم» نماد انسانهای «آزادورها»
- ۲- شعر «سفر به خیر» را با غزل «ناله ی مرغ اسیر» اثر عارف قزوینی مقایسه کنید.
۱) در هر دو آرزوی آزادی ورهایی دیده می شود.
۲) «سفر به خیر» در قالب شعرنیمای سسروده شده اما «ناله ی مرغ اسیر» در قالب شعر سنتی و کهن.
- ۳- بند «چگونه این چنین که بلند بر زبر ماسوا ایستاده ای / در کنار تنور پیرزنی جای می گیری...» به کدام داستان در زندگی حضرت علی (ع) اشاره دارد؟
به داستان زنی که شوهرش را در یکی از جنگ ها از دست داده بود و علی (ع) در پختن نان و نگهداری بچه هایش، او را یاری کرد.

۴- دو توصیف زیبا ی شاعر را درباره ی حضرت علی (ع) بیان کنید.

۵- «با چشمانی یتیم ندیدنت، یعنی چه؟ با چشمانی که از دیدار تو محروم و بی نصیب شده اند.

۶- «در آمیختن صولت و رحمت، از ویژگی های حضرت علی (ع) است. در کدام بند به این ویژگی اشاره شده است؟

«صولت حیدری را / دست مایه ی شادی کودکانه شان کردی / و از آن دهان که هُرّای شیر می خروشید / کلمات کودکانه تراوید،

۷- «شعر سپید من، رو سیاه ماند / که در فضای تو، به بی وزنی افتاد» به کدام ویژگی های شعر شاعر اشاره دارد؟

۱) قالب شعر که سپید است. / ۲) نداشتن وزن عروضی / ۳) ناتوانی در توصیف عظمت حضرت علی و از دست دادن ارزش و اعتبار

۸- چرا شاعر پیشانی بلند امام علی (ع) را کتاب خداوند می داند؟ زیرا حضرت علی (ع) قرآن ناطق است.

۹- جهت مطالعه

خودآزمایی درس حدیث جوانی / در کوچه سار شب

۱- بیت «بی زلف سرکشش سر سودایی از ملال / همچون بنفشه بر سر زانو نهاده ایم» با کدام یک از ابیات شعر «حدیث جوانی» هم خوانی دارد؟

با یاد و رنگ و بوی تو ای نوبهار عشق هم چون بنفشه سر به گریبان کشیده ام

۲- در بیت «با یاد رنگ و بوی تو ای نوبهار عشق / هم چون بنفشه سر به گریبان کشیده ام» یک نمونه ایهام و یک نمونه تشخیص پیدا کنید.

ایهام در واژه ی «بو»: اعطرو رایحه ۲- امیدوارو // تشخیص: سر به گریبان فرو بردن به بنفشه نسبت داده شده است.

۳- شعر «حدیث جوانی» را با شعر «متاع جوانی» پروین اعتصامی مقایسه کنید.

الف) هر دو بر ازدست دادن جوانی افسوس می خورند و به ارزش دوران جوانی اشاره دارند.

ب) قالب شعر حدیث جوانی «غزل» است ولی قالب شعر متاع جوانی قطعه است.

ج) حدیث جوانی جزء ادبیات غنایی است ولی متاع جوانی جزء ادبیات تعلیمی به حساب می آید.

۴- بیت «بسوزند چوب درختان بی بر / سزا خود همین است مر بی بری را» با کدام بیت درس «در کوچه سار شب» ارتباط معنایی دارد؟

نه سایه دارم و نه بر بیفکنندم و سزاست اگر نه بر درخت تر، کسی تبر نمی زند

۵- «در انتظار غبار بی سوار بودن» کنایه از چیست؟ انتظار بیهوده کشیدن

۶- شعرهای «حدیث جوانی» و «در کوچه سار شب» جزء کدام نوع ادبی هستند؟ ادبیات غنایی

خودآزمایی درس مدرسه ی امام شوشتری / به سوی تخت جمشید

۱- ابن بطوطه به چه رسمی در نماز جماعت اشاره کرده است؟

به این رسم که نمازگزاران سؤالات خود را به صورت کتبی به امام جماعت می دادند و او به یک یک سؤالات پاسخ می داد.

۲- دو نمونه از توصیفات جزئی ابن بطوطه را در متن بیابید.

۳- نویسنده ی «به سوی تخت جمشید، غروب را چگونه توصیف کرده است؟

خورشید به تدریج پایین می رود و سایه های ستون و هیكل های پاسپانان روی خاک این زمین و ایوان سلطنتی درازتر می شود.

۴- جملات «کجا هستند پادشاهانی که به هنگام نوشیدن ساغر مرگ، در این کاخ ها فرمانروایی می کردند؟ چه بناهایی که صبح برپا بود و عصر ویران

گشت» را که از علی پسر سلطان خالد می باشد؛ با قصیده ی ایوان مداین خاقانی به مطلع زیر مقایسه کنید:

«هان ای دل عبرت بین از دیده عبر کن ایوان مداین را آینهی عبرتدان»

هر دو به عبرت گرفتن از گذشت روزگار اشاره دارد و اینکه دنیا ناپایدار است و ارزش دل بستگی ندارد باین تفاوت که خاقانی به طور مستقیم اشاره به

این موضوع دارد ولی در نوشته فوق این صراحت دیده نمی شود.

خودآزمایی درس بیست و یکم خاطرات اعتماد السلطنه/ آن روزها

- ۱- در این بخش از خاطرات اعتماد السلطنه «درد دندان شاه بسیار شدت کرده شام نتوانستند میل کنند، اگر ممکن بود چهار دندان مرا بکشند و دندان شاه خوب شود! حاضر بودم.» عبارت مشخص شده، نشانگر کدام خصلت در نویسنده است؟ «چاپلوسی»
- ۲- با در نظر گرفتن خاطرات اعتماد السلطنه، بگویید که دربار قاجار چه ویژگی هایی داشته است؟
- رواج چاپلوسی و تملق، رشوه خواری شاه و درباریان، تفریح و شکار و خوش گذرانی شاه و بی توجهی به امور مردم و ...
- ۳- علت تغییر رفتار طه حسین چه بود؟ خنده و تمسخر برادران، گریه مادر و نصیحت پدر که با صدای آرام و اندوه بار به او تعلیم می داد.
- ۴- دکتر طه حسین خود را با چه کسی مقایسه کرده است؟ چرا؟ ابوالعلا مُعرّی چون ابوالعلا هم مثل او نابینا بود و نویسنده خود را گرفتار همان مشکلات می دانست که ابوالعلا به آن دچار بود.
- ۵- دکتر طه حسین، یادگیری مرثیه ها، افسانه ها و حفظ قرآن را مرهون چه چیز می داند؟ چرا؟ مرهون «خوب گوش دادن» زیرا گوش دادن به افسانه و داستان برایش بهترین سرگرمی بود و بسیار دوست می داشت که به شعر خواندن شاعر یا نقال گوش دهد. از این جهت به واسطه شنیدن قرآن خوانی و ترانه و شعرو داستان سرایی اطرافیان، بسیاری از مرثیه ها و افسانه هارا فرا گرفت و قرآن را نیز حفظ کرد.

خودآزمایی درس بیست و دوم شخصی به هزار غم گرفتارم / طرحی از یک زندگی

- ۱- مقصود از بیت «خورده قسم اختران به پاداشم / بسته کمر آسمان به پیکارم» چیست؟
- سرنوشت و تقدیر، بیچارگی را برای من رقم زده است و از همان روز اول طالع و بخت من، بد بودهاست.
- ۲- در بیت «محبوسم و طالع است منحوسم / غمخوارم و اختر است خونخوارم» چه آرایه هایی وجود دارد؟
- مراعات نظیر: (طالع، اختر، منحوس) // واج آرایه: تکرار // تشخیص: خون خوار بودناختر
- ۳- شاعر در بیت «محبوسم و طالع است منحوسم / غمخوارم و اختر است خونخوارم» علت گرفتاری خود را چه می داند؟ تقدیر و سرنوشت و طالع بد
- ۴- یک نمونه از کاربرد «و او همراهی» را در ابیات زیر بیابید. «گفتم من و طالع نگونسام»
- ۵-

۶- چند اثر دیگر از نویسنده ی کویر را نام ببرید؟ فاطمه فاطمه است، هبوط - مسئولیت شیعه بودن.

۷-

خودآزمایی درس کعبه ی مخفی

- ۱- در مصراع «در میان خانه گم کردیم صاحب خانه را» مقصود از صاحب خانه کیست؟ خداوند
- ۲- در مصراع «برو طواف دلی کن که کعبه ی مخفی است» چه آرایه هایی دیده می شود؟
- ایهام در واژه ی «مخفی»: (۱) تخلصشاعر (۲) پنهان
- تشبیه: دل به کعبه تشبیه شده است. مراعات نظیر: طواف، کعبه

۳- بیت مقابل از صائب با کدام بیت «زبب النسا» ارتباط معنایی دارد؟ رنگین سخنان در سخن خویش نهان اند/ از نکهت خود نیست به هر حال، جدا گل

با این بیت: در سخن مخفی شدم مانند بو در برگ گل // هر که خواهد دیدنم گو در سخن بیند مرا

خودآزمایی درس مسافر / ریشه ی پیوند

- ۱- در بیت «و پیدا نکردم در آن کنج غربت / به جز آخرین صفحه ی دفترت را» منظور از کنج غربت چیست؟ گوشه ی سنگر
- ۲- در بیت «همان دستمالی که پولک نشان شد / و پوشید اسرار چشم ترت را» «پولک نشان شدن دستمال» نشانه ی چیست؟ اشک آلود و خیس شدن
- ۳- محمد کاظم کاظمی در شعر مسافر آخرین برگ دفتر شهید را چه می داند و آن را چگونه توصیف می کند؟
- همان دستمالی که مهر و تسبیح و انگشتر شهید در آن وجود دارد و گاهی با آن، زخم بازوی هم سنگر خود را می بندد و یا اشک های خودرا پاک می کند.
- ۴- در شعر «ریشه ی پیوند» منظور شاعر از «در سینه ام هزار خراسان نهفته است» چیست؟ عشق و علاقه و پیوند عمیق شاعر با وطن ادبی خویش، (ایران)
- ۵- شعر «ریشه ی پیوند» بیانگر کدام احساس شاعر تاجیکی است؟ احساس لطیف شاعر و شور حماسی و دل بستگی او به ادبیات و وطن ادبی خویش